

20 oktober 2016

Q&A over politiek akkoord in Congo

Op 18 oktober 2016 ondertekenden vertegenwoordigers van meerderheid, oppositie en middenveld in Kinshasa een politiek akkoord over de verkiezingen in Congo. Dit is het sluitstuk van een dialoog die aanving op 1 september jl. President Joseph Kabila haalt (voorlopig) zijn slag thuis: hij mag op post blijven tot mei 2018. Is de crisis nu opgelost? Nadia Nsayi van Broederlijk Delen en Pax Christi Vlaanderen beantwoordt 5 vragen.

Hoe verliep de dialoog?

President Joseph Kabila riep al sinds midden 2015 op tot een nationale dialoog. Dat was nodig om de **organisatie van verkiezingen** te bespreken nadat duidelijk werd dat die niet zouden plaatsvinden in 2016. Zijn oproep kreeg steun van de Verenigde Naties en de Afrikaanse Unie, die **bemiddelaar Edem Kodjo**, voormalig premier in Togo, aanstelde. De belangrijkste oppositiepartijen reageerden wantrouwig op het voorstel van Kabila. Zij beschuldigden hem ervan een dialoog te willen organiseren om aan de macht te blijven na 19 december 2016. Dan loopt immers zijn grondwettelijke mandaat als president af.

Uiteindelijk startte de dialoog op 1 september 2016 in de hoofdstad Kinshasa met 300 vertegenwoordigers van de presidentiële meerderheid, de politieke oppositie en het maatschappelijk middenveld. De gesprekken werden even opgeschort na het bloedig protest op 19 en 20 september. Het **rassemblement** weigerde om deel te nemen aan de dialoog omdat zijn voorwaarden niet vervuld werden. Dat oppositieplatform wordt geleid door het UDPS (*Union pour la démocratie et le progrès social*) van **Etienne Tshisekedi**, de **G7** (zeven uit de meerderheid gestapte partijen) en **Moïse Katumbi**, oud-gouverneur van de vroegere provincie Katanga. De partij UNC (*Union pour la Nation Congolaise*) van **Vital Kamerhe** is de enige grote oppositiepartij die wel deelnam.

De dialoog sloot af met de ondertekening van een akkoord op 18 oktober 2016. De kabinetschef van president Kabila, Néhémie Mwilanya, ondertekende het document in naam van de meerderheid. Kamerhe vertegenwoordigde de oppositie en oud-mensenrechtenminister Marie-Madeleine Kalala het middenveld.

Wat staat er in het akkoord?

Het akkoord is een compromis rond het verkiezingsproces dat zich al maanden in een politieke crisis bevindt. De onderhandelaars stemmen in met een **volledige en nieuwe kiezersregistratie** van alle Congolese kiesgerechtigden in Congo en in het buitenland. Dat proces zou in juli 2017 voltooid moeten zijn. **De organisatie van de verkiezingen van de president en de nationale en provinciale parlementsleden zou in april 2018 plaatsvinden, gevolgd door de machtsoverdracht tussen president Kabila en zijn verkozen opvolger in mei 2018.** Tot de installatie van de nieuwe verkozenen mogen Kabila, maar ook de parlementsleden, de senatoren en de gouverneurs aanblijven.

Het akkoord omvat voorts een luik over de transitieperiode. Binnen de 21 dagen na de ondertekening van het akkoord – tegen 9 november 2016 dus – moet een **nieuwe regering van nationale eenheid** benoemd worden, met een **premier uit de oppositie**.

De uitvoering van het akkoord ligt in handen van een **opvolgingscomité** dat is samengesteld uit zeven vertegenwoordigers van de meerderheid, zeven van de oppositie en vier van het middenveld. Het comité wordt ondersteund door de Afrikaanse Unie.

Is de crisis daarmee opgelost?

Het akkoord heeft een verdienste: president Kabila is er eindelijk in geslaagd om met de steun van de internationale gemeenschap een dialoog te laten plaatsvinden die uitmondt in een compromis met een deel van de oppositie. De deelname van het UNC van oud-Kamervoorzitter Vital Kamerhe geeft het akkoord enig politiek gewicht. Kamerhe wordt dan ook gezien als de grootste kanshebber voor het premierschap.

Toch biedt het akkoord geen echte oplossing voor de politieke crisis. Erger nog: drie aspecten dreigen de crisis nog aan te wakkeren. **Ten eerste heeft het akkoord een beperkt politiek draagvlak doordat het oppositieplatform *rassemblement* niet deelnam.** Het UDPS en de G7 blijven mobiliseren voor Kabila's aftreden op 19 december 2016. Met de terugtrekking van de gezaghebbende Katholieke Kerk uit de dialoog kromp het draagvlak bovendien verder in.

Een tweede aspect is het uitstel van de verkiezingen en de afwezigheid van een sterk engagement van president Kabila om af te treden. Uit het verleden blijkt dat akkoorden vaak niet uitgevoerd worden. Welke garantie is er dat het nu anders zal zijn? Naast de technische en financiële uitdagingen is het belangrijkste obstakel van politieke aard. Er is weinig geloof in de wil van de meerderheid om de kiesverrichtingen te organiseren, bijv. door middelen te vinden voor de kiescommissie.

Ten derde houdt het akkoord geen rekening met het groeiend verzet bij de bevolking in Kinshasa en andere steden tegen Kabila. De overeenkomst creëert ogenschijnlijk een politiek draagvlak voor het uitstel van de verkiezingen en voor de verlenging van Kabila's ambtstermijn tot midden 2018. Het versterkt het juridische draagvlak gecreëerd door het omstreden Grondwettelijk Hof. Het Hof besliste in mei 2016 dat de president mag aanblijven tot de installatie van zijn verkozen opvolger. In oktober 2016 besliste het vervolgens dat de kiescommissie een nieuwe kieskalender mag opstellen.

Een politiek en juridisch draagvlak voor het akkoord volstaan niet. Vooraleer het akkoord een oplossing kan bieden voor de crisis moet het ook een draagvlak hebben bij de bevolking. En daar wringt het schoentje. Het uitstel van alle verkiezingen ontnemt de kiezer de mogelijkheid om leiders te kiezen van gemeentelijk tot presidentieel niveau. Dit zorgt voor een **legitimiteitscrisis**. De kans is groot dat het protest tegen de 'illegitieme' president en andere 'illegitieme' politici toeneemt, zeker vanaf december 2016, wanneer Kabila's mandaat wettelijk ten einde loopt.

Hoe reageert de 'internationale gemeenschap'?

De internationale partners werden wakker geschud door het bloedig protest van september 2016. Er vielen tientallen doden en gewonden en er waren honderden willekeurige arrestaties en verdwijningen. Het besef groeit langzaam dat het draagvlak van Kabila te klein is om president te blijven en dat geweld bijna onvermijdelijk wordt als hij niet opstapt. Maar de stem van de 'internationale gemeenschap' is niet eensluidend.

Enerzijds reageert het **Westen** openlijk en kritisch. De **Verenigde Staten** spreken al maanden duidelijke diplomatieke taal, en werden op 17 oktober 2016 bijgetreden door de [Europese Unie](#). Het Westen pleit voor een meer inclusieve dialoog, verkiezingen in 2017, sancties en een publieke

verklaring van Kabila dat hij geen nieuw mandaat zal opnemen. Vandaag is er een zekere consensus tussen de EU-lidstaten onderling en tussen de EU en VS. Dit is een verdienste van onder meer de **Belgische regering**.

Anderzijds is er de voorzichtige houding van **Afrikaanse spelers**. De **Afrikaanse Unie** is tevreden met het akkoord, roept andere oppositiepartijen om het te ondertekenen en engageert zich om de uitvoering mee op te volgen. Nu is het uitkijken naar de ontmoeting van de regionale organisatie **SADC** (*Southern African Development Community*) in buurland Angola op 27 oktober 2016. Congo kan er alvast pronken met het akkoord en aangeven dat de crisis achter de rug is. Maar de buurlanden (zeker Angola en Congo Brazzaville, grenzend aan Kinshasa) maken zich zorgen om meer bloedig protest en de gevolgen voor hun eigen stabiliteit.

Wat moet er nu gebeuren?

Broederlijk Delen en Pax Christi Vlaanderen hebben steeds gepleit voor respect voor de Grondwet, dit wil zeggen: eerlijke en veilige verkiezingen in het najaar van 2016, zonder de kandidatuur van president Kabila. Een **democratische en vreedzame machtswissel** is essentieel om de prille democratie en de kwetsbare vrede in het land te vrijwaren.

Aangezien de voorziene verkiezingen niet meer mogelijk zijn, ijveren we voor een **inclusieve dialoog onder VN-bemiddeling** en met de deelname van de belangrijkste partijen uit meerderheid en oppositie en de Katholieke Kerk. De dialoog moet leiden tot een consensus over een nieuwe kieskalender en de modaliteiten voor een overgangperiode en het vertrek van Kabila.

We steunen de geweldloze strijd van de Congolese bevolking voor het aftreden van president Kabila en pleiten voor diplomatieke demarches, ook door België, om de omstreden president alsnog te overtuigen om op te stappen. Een **consensusfiguur** kan met de actieve steun van de internationale partners de transitie leiden om **presidentsverkiezingen in 2017** te organiseren.

Meer informatie

Nadia Nsayi, beleidsmedewerker Centraal-Afrika
Broederlijk Delen / Pax Christi Vlaanderen
nadia.nsayi@paxchristi.be – 0479/51.68.98